

Lasten näkökulma yhteisöistä tehdyissä tutkimuksissa – kartoittava kirjallisuuskatsaus

Antonina Peltola^a & Jonna Kangas^b

^a Helsingin yliopisto, vastaava kirjoittaja, s-posti: antonina.peltola@helsinki.fi,
<https://orcid.org/0000-0001-5952-4579>

^b Helsingin yliopisto, <https://orcid.org/0000-0002-4365-6400>

TIIVISTELMÄ: Lasten sosiaalisia suhteita on tutkittu paljon ja viime vuosina tutkimusta on tehty yhä enemmän lasten näkökulmasta. Kuitenkin tutkimusta yhteisöistä on tehty huomattavan vähän erityisesti nuorimpien lasten kokemuksista. Tämän kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on selvittää, millä tavoin lasten näkökulma näkyy aiemmissa yhteisöistä tehdyissä tutkimuksissa sekä miten aihetta on aiemmin tutkittu. Katsauksella selvitetään, mitä lapset yhteisöstään kertovat sekä millaiset asiat ovat heille merkityksellisiä. Tutkimuksessa on mukana 24 tutkimusartikkelia, jotka kaikki tarkastelevat lasten moninaisia yhteisöjä lasten kokemuksista lähtöisin. Lasten näkemyksistä tunnistettiin kolme ulottuvuutta: ihmiset, paikat ja kokemukset. Tutkimuksen tuloksina esitetään, että lasten käsitykset yhteisöistä ovat moniulotteisia ja vastaavat yhteisöjen määritelmiä kuvaavia tutkimuksia. Jo hyvin pienillä lapsilla on käsityksiä ja toiveita koskien yhteisöjä, joissa elävät ja vaikuttavat. Tämä on tärkeä ottaa huomioon varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja toteutuksessa.

Asiasanat: yhteisöt, lasten näkökulma, kartoittava kirjallisuuskatsaus

ABSTRACT: The social relations of children have been widely studied and in recent years more research has been done from the perspectives of children. However, much less research has been done communities in which children live, especially from a children's perspectives. The aim of this scoping literature review is to explore how children's perspectives are reflected in previous studies of communities. The study examines what is known about children's experiences and views of their communities. In addition, the review examines how children's perspectives have been studied. The review includes 24 research articles, all of which expand children's

diverse communities based on children's experiences. Three themes emerged in children's views: people, locality, and experiences. The results of the study suggest that children's perceptions of communities are very similar to how communities are generally defined by researchers, and even very young children have perceptions and views about the communities in which they live and influence.

Keywords: *communities, children's perspectives, scoping review*

Johdanto

Yhteisöjä ja niissä syntyviä lasten sosiaalisia verkostoja koskeva tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen aihe, sillä merkityksellisten ihmissuhteiden tiedetään liittyvän monin tavoin ihmisten hyvinvointiin ja vaikuttavan elämän laatuun (Baumeister & Leary, 1995; Bessell, 2017). Yhteisöllisyyden kokemukset ovat tärkeitä erityisesti tunnetasolla, jolloin lapsi saa kokemuksen kuulumisesta yhteisöön ja yhteydestä toisiin ihmisiin (Koivula & Hännikäinen, 2017). Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lasten kokemuksia yhteisöihin kuulumisesta on tärkeää ymmärtää, jotta toimintakulttuuria voidaan kehittää ja pedagogisessa toiminnassa tunnistaa yhteisöllisyyttä luovia sekä toisaalta mahdollisia ulos sulkevia rakenteita ja toimintatapoja.

Käsitteenä yhteisö on monitahoinen, abstrakti ja jopa vaikeasti lähestyttävä. Amit (2002) huomauttaa, että yhteisön käsitettä käytetään laajasti niin arkielämässä kuin tutkimuksessa, mutta sen määritelmä saatetaan ohittaa itsestäänselvyytenä. Yhteisön määritelmää voidaan lähestyä ilmiönä, jonka ihmiset osaltaan rakentavat omien merkitystensä sekä muiden kanssa yhdessä toimimisen kautta (Amit, 2002; Cohen, 1985). Bradshaw (2008) näkee erityisesti sosiaaliset suhteet sekä ihmisten välisen vuorovaikutuksen olennaisina piirteinä yhteisöille. Puhutaan jopa paikallisuuden jälkeisistä yhteisöistä, sillä globalisoituvassa maailmassa paikka tai maantieteellinen sijainti ei enää korostu yhtä vahvasti yhteisöjä määrittelevänä tekijänä kuin aiemmin (Bradshaw, 2008; Cohen & Korintus, 2016). Kuitenkin lapsuutta ja lapsia tarkastellessa tämä globaali määritelmä ei välttämättä ole keskeisin, sillä mitä pienemmät lapset ovat kyseessä, sitä suurempi merkitys paikallisuudella vaikuttaisi olevan lasten yhteisöjä ja sosiaalisia suhteita määriteltäessä (Bessell, 2017; Cohen & Korintus, 2016). Tillberg Mattson (2002) huomauttaa, että länsimaalaisten lasten valvomaton vapaa-aika on vähentynyt ja omatoimista liikkuvuutta on usein rajoitettu. Erityisesti pienempien lasten liikkuminen ympäristössä on riippuvaista vanhemmista ja lapset osallistuvat yhä nuorempina koulutus- ja kasvatuspalveluihin, kuten varhaiskasvatukseen, jossa heidän päiväohjelmansa on määritelty (Corsaro, 2018). Pienempien lasten kohdalla paikka nouseekin yhteisöä määritteleväksi elementiksi vahvemmin kuin aikuisten tai vanhempien lasten ja nuorten kohdalla. Tämä tutkimus nojaa määritelmään siitä, että

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

yhteisö voidaan ymmärtää sellaisten ihmisten välisten sosiaalisten verkostojen kautta, mitkä ovat yhteydessä toisiinsa esimerkiksi yhteisen toiminnan tai maantieteellisen sijainnin kautta (MacQueen ym., 2001).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa, analysoida ja jäsentää aiempia tutkimuksia, jotka tarkastelevat lasten kokemuksia yhteisöistä, joissa elävät. Tavoitteena on kartoittaa, millä menetelmillä lasten kokemuksia on aiemmin tutkittu. Lisäksi tutkimuksella selvitetään, mitä lapset yhteisöistään kertovat ja millaiset asiat ovat heille merkityksellisiä. Tällä kartoittavalla kirjallisuuskatsauksella vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisilla menetelmillä yhteisöjä on lasten näkökulmista tutkittu?
2. Mitä lapset kertovat yhteisöstään aiemman tutkimuksen perusteella?

Lasten näkökulma tutkimuksessa

Viime vuosikymmeninä on eri tieteenaloilla kasvanut kiinnostus lapsia ja lapsuutta kohtaan. Tämän myötä on lisääntynyt myös tutkimus, jossa lapset osallistuvat tutkimuksen osallistujina ja oman arkensa asiantuntijoina. (Tähtinen ym., 2009; Wall, 2022.) Lasten näkökulmaa tavoittelevan tutkimuksen lähtökohtana on ajatus siitä, että lapsilla on sanottavaa ja kerrottavaa elämästään (Hohti & Karlsson, 2014; James, 2007; Karlsson, 2020). Taustalla vaikuttaa lapsuudentutkimuksen perinne, joka painottaa lapsuutta itsessään arvokkaana, eikä ainoastaan johonkin valmistavana vaiheena (Wall, 2022). Siinä missä aiemmin lapset olivat tutkimuksen kohteina, tässä uudessa lapsuudentutkimuksessa lapset nähtiin yhä enemmän aktiivisina toimijoina (Qvotrup, 1985; Wall, 2022). Tutkimusperinne painottaa lapsuuksien moninaisuutta, sillä sen lisäksi että lapsuus tapahtuu aina ajassa ja paikassa osana ympäröivää todellisuutta, lapsia tulisi tarkastella yksilöinä omine kokemuksineen (James, 2007; Wall, 2022).

Lasten kokemuksia tavoitteleva tutkimus on tuonut mukanaan useita metodologisia pohdintoja lasten äänen tavoittamiseksi (James, 2007; Spyrou, 2011). Viime vuosikymmeninä on kehitetty erilaisia osallistavia tutkimusmenetelmiä (eng. *participatory methods*) ja pyritty tavoittelemaan lasten kokemuksia eri menetelmiä yhdistäen (Clark, 2011). Spyrou (2011) on tarkastellut kontekstin merkitystä lasten haastattelussa ja nostanut kriittisesti esiin sen, millainen vaikutus esimerkiksi institutionaalisella ympäristöllä on lasten vastauksiin. Pienten lasten näkökulmaa kokoavassa tutkimuksessa onkin osoitettu, että tyypillisesti lasten kokemuksia tutkitaan jonkin koulutusinstituution kontekstissa (Urbina-Garcia ym., 2022). Spyroun (2011) huomioiden mukaan kotiympäristössä toteutetut tutkimukset lisäävät tietoa lasten

kokemuksista omassa elinpiirissään myös koulun ja varhaiskasvatuksen ulkopuolella. Lapsi elää ja kokee kokonaisvaltaisesti arkeaan ja myös tutkimuksessa on syytä tarkastella lapsuutta laajasti (Corsaro, 2018). Perhe ja koti ovat lasten elämässä keskeinen ympäristö, joiden kautta lapset liittyvät ympäröivään yhteisöön ja laajemmin yhteiskuntaan. Myös lapsilta tiedusteltaessa, millaisessa paikassa lapsen on hyvä asua, yleisin vastaus oli koti (Tuukkanen, 2020). Tämä puoltaa lasten elämän tutkimista myös kokonaisvaltaisesti.

Aiemmissa lasten elinpiiriä ja arkielämää koskevissa tutkimuksissa aihetta on lähestytty useista tulokulmista käsin: esimerkiksi selvittämällä ruokailukäytänteitä perheissä (Lindsay ym., 2021), lasten vaikutusmahdollisuuksia elämässään (Horgan ym., 2017), lasten kokemuksia arjesta (Mykkänen & Böök, 2013), kodista (Kyrönlampi & Määttä, 2012) sekä laajemmin lapsuudesta (Corsaro, 2018; Lomax ym., 2011). Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden sekä näiden rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä on Suomessa tutkittu myös varhaiskasvatuksen kontekstissa (Juutinen, 2015; Koivula & Hännikäinen, 2017; Viljamaa ym., 2017). Kuitenkin laajempi yhteisöihin keskittynyt tutkimus tarkastelee usein aikuislähtöisesti yhteisön merkitystä perheille yhteiskunnallisesti, eikä tutkimusta ei ole tehty juurikaan lasten kokemuksista (Bessell, 2017). Edellä mainitun vuoksi tässä tutkimuksessa haluttiin tutkia laajasti lasten näkemyksiä yhteisöistä, joissa elävät.

Aineisto ja menetelmät

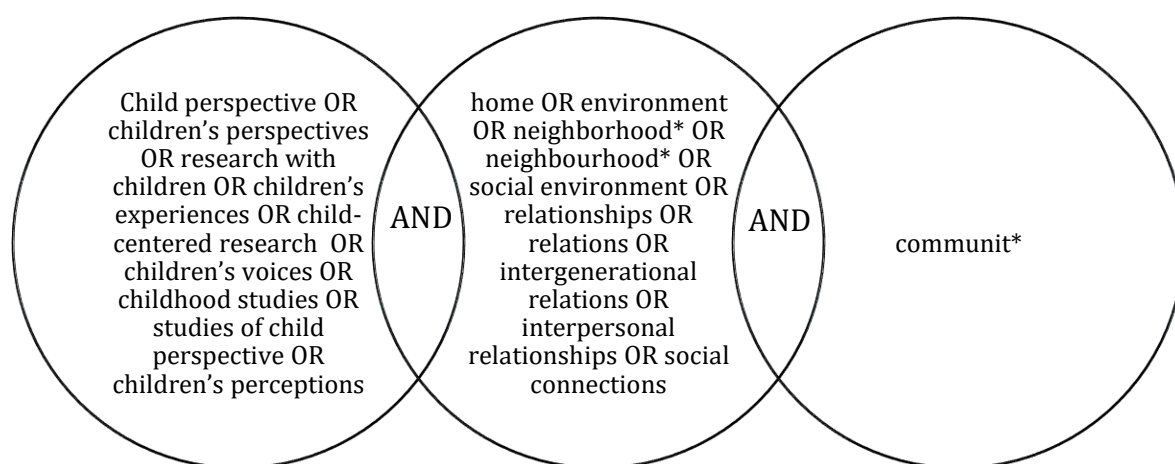
Tämä tutkimus on kartoittava kirjallisuuskatsaus (eng. scoping review). Aiemmissa tutkimuksissa kartoittavaa kirjallisuuskatsausta on hyödynnetty sellaisten aiheiden kohdalla, joissa ei ole ollut etukäteen tarkkaa tietoa aiempien tutkimusten määrästä tai niiden sisältämistä näkökulmista. Lisäksi kartoittavien menetelmien avulla on aiemmasta tutkimuksesta pyritty etsimään aiheeseen liittyviä tutkimuksellisia aukkoja. (Levac ym., 2010; Ortju ym., 2022.) Kartoittavaa katsausta hyödynnettiin tässä tutkimuksessa systemaattisen katsauksen rinnalla aiheen poikkitieteellisyyden sekä toisaalta käytettyjen käsitteiden ja aihepiirin monimuotoisuuden vuoksi. Tarkoituksena oli näin tunnistaa useilta tutkimuskentiltä aiheen kannalta relevantit tutkimukset (Arksey & O'Malley, 2005; Levac ym., 2010). Täydentämällä systemaattisia hakuja kartoittavilla hauilla saatiin yleiskuva siitä, minkä verran sekä miten lasten kokemuksia yhteisöistään on aiemmin tutkittu. Tavoitteena oli kartoittaa mahdollisimman laajasti aiempia yhteisöistä tehtyjä tutkimuksia eri tieteenaloilta.

Tämän artikkelin aineistona toimivat katsauksen tekohetkellä viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana (2001–2021) julkaistut empiiriset tutkimukset lasten

kokemuksista omissa yhteisöissään. Tutkimus kohdennettiin vertaisarvioituihin, artikkelimuotoisiin julkaisuihin. Aineiston keruun ja analyysin vaiheet mukailivat Arkseyn ja O'Malley'n (2005) viiden vaiheen mallia ja etenivät seuraavien, osin limittäisten, vaiheiden kautta:

- (1) Tutkimuskysymysten sekä hakukäsitteiden määrittely
- (2) Tutkimustehtävän kannalta merkityksellisten tutkimusten kartoittaminen
- (3) Tulosten karsinta
- (4) Aineiston kartoittaminen ja analyysi
- (5) Tulosten kokoaminen, tiivistäminen ja raportointi.

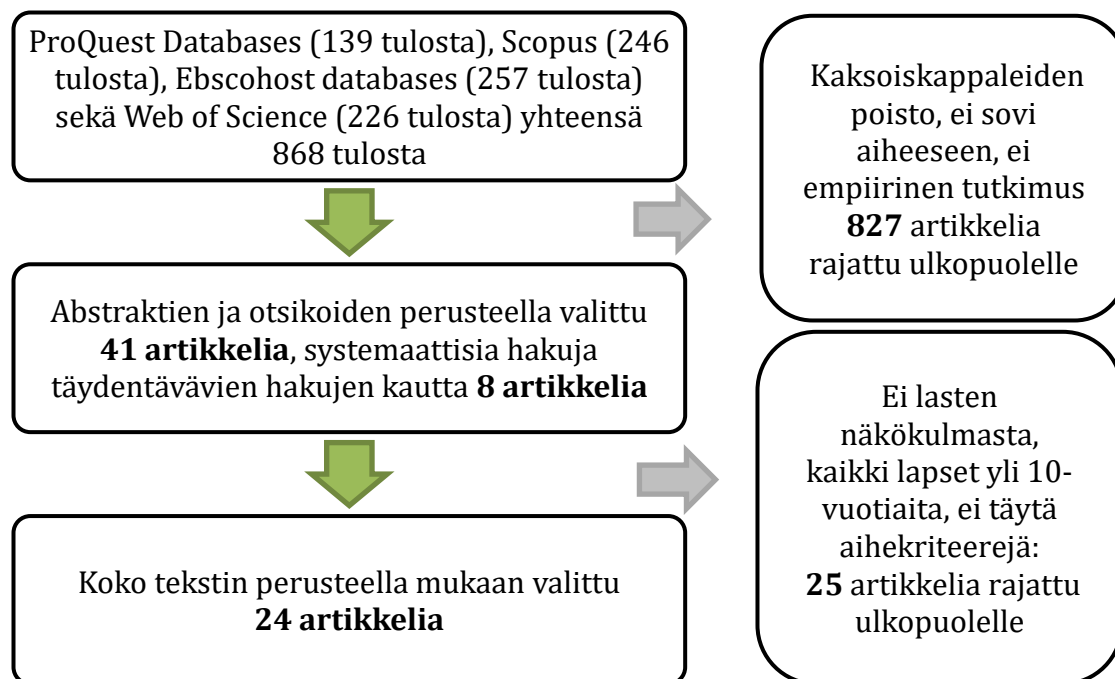
Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa hiottiin hakukäsitteitä, täsmennettiin hakukriteerejä ja kartoitettiin tutkimuksen kannalta relevantteja tutkimuksia hakukoneita käyttäen ja hakutuloksia optimoiden. Jo tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa havaittiin, että aiemmissa lasten kokemuksia tarkastelevissa tutkimuksissa on käytetty kirjavasti eri käsitteitä. Myös lasten elinpiiriä on tutkittu eri käsitteitä käyttäen. Tässä katsauksessa oltiin kiinnostuneita laajasti eri yhteisöistä, joihin lapset kuuluvat. Koska pelkkä yhteisö hakukäsitteenä antoi runsaasti tuloksia rajatusti varhaiskasvatus- tai kouluyhteisöihin liittyen, mukaan asiasanahakuihin sisällytettiin myös lasten sosiaalisia suhteita ja elinpiiriä laajemmin kuvaavia käsitteitä. Asiasanahakuja tehtiin englanninkielisistä hakukoneista muun muassa Boolean algoritmeja (Matthews, 1996) hyödyntäen kuvion 1 osoittamilla asiasanayhdistelmillä. Tutkimusaiheita kartoittavat harjoitushaut toteutettiin syksyllä 2021.

KUVIO 1 Hakujen asiasanat

Toisessa vaiheessa aiheen kannalta keskeisiä tutkimuksia etsittiin systemaattisilla hauilla maaliskuussa 2022. Hakuihin sisällytettiin lasten kokemuksiin liittyvät asiasanat sekä yhteisö, minkä lisäksi hakuun yhdistettiin lasten elinpiiriä ja verkostoja kuvaavat käsitteet ensimmäisessä tutkimusvaiheessa kerätyn tiedon perusteella (Kuvio 1). Haut kohdistettiin artikkeleiden otsikoihin, tiivistelmiin sekä asiasanoihin seuraavissa tietokannoissa: ProQuest Databases (139 tulosta), Scopus (246 tulosta), Ebscohost databases (257 tulosta) sekä Web of Science (226 tulosta), joista saatiin yhteensä 868 tulosta. Näitä systemaattisia hakuja täydennettiin kartoittavien hakujen avulla. Kartoittavien hakujen kohdalla tutkimukseen sopivia artikkeleita etsittiin Google Scholar -palvelun ja Research Gaten kautta sekä käymällä läpi systemaattisten hakujen kautta saatujen artikkeleiden lähteitä ja näiden tiedelehtien muita julkaisuja. Näiden hakujen kautta mukaan valikoitiin 8 täydentävää tutkimusta. Kartoittavien hakujen kautta mukaan saatiin tutkimuksia, jotka eivät löytyneet käsitteillä, joita systemaattisessa katsauksessa käytettiin. Kuitenkin tarkemmin tarkasteltuna nämä tutkimukset antoivat vastauksia tutkimuskysymyksiin ja sopivat näin mukaan katsaukseen.

Kolmannessa vaiheessa otsikoiden ja abstraktien perusteella mukaan valittiin aiheen kannalta relevantit tutkimukset. Tarkoituksena oli tarkastella alle kouluikäisten lasten kokemuksia, mutta näiden tutkimusten rajallisesta määrästä johtuen tutkimukseen päätettiin sisällyttää myös vanhempien lasten kanssa tehdyt tutkimukset. Lisäksi erilaiset koulujärjestelmät vaikuttivat siihen, oliko tutkimus toteutettu koulun vai varhaiskasvatuksen kontekstissa. Mukaan valittiin englannin tai suomenkieliset vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit, joissa aineisto oli lapsilta kerätty tai tutkimus selvitti lasten näkökulmaa yhteisöihin. Tarkempaan lukemiseen valikoitiin systemaattisten hakujen tuloksina otsikoiden ja abstraktien perusteella 41 artikkelia. Näistä 16 valikoitiin mukaan itse tutkimukseen aihekriteerien, lasten iän ja tutkimuksen näkökulman perusteella (Kuvio 2). Mukaan valitut artikkelit täyttivät seuraavat kriteerit: Tutkimuksessa kartoitettiin lasten kokemuksia yhteisöistään tai elinpiiristään ja tutkimus oli julkaistu vertaisarvioituna tieteellisenä artikkelina viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana (vuosina 2001–2021). Valintaprosessi on tiivistetty kuvioon 2. Molempien hakujen kautta tutkimukseen valikoitiin lopulta 24 artikkelia, joiden avulla pystyttiin vastaamaan kysymykseen: Mitä lapset yhteisöistään kertovat?

KUVIO 2 Aineiston rajauksen kulku ja tutkimukseen mukaan valitut artikkelit

Tutkimuksen neljäs ja viides vaihe keskittyivät aineiston kartoittamiseen, läpikäymiseen sekä analysointiin (mukailen Arksey & O'Malley, 2005). Vaiheet eivät tapahtuneet toisistaan erillään vaan rinnakkain, ja tutkimuksessa kuljettiin edestakaisin analyysin eri vaiheiden välillä. Neljännen vaiheen aluksi mukaan valitut 24 artikkelia luettiin vielä kokonaisuudessaan. Teksteistä tehtiin alustavia muistiinpanoja ja jokaisen tutkimuksen käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma, menetelmät sekä päätulokset kirjattiin taulukkoon omille sarakkeilleen taulukointiohjelmaa hyödyntäen (Arksey & O'Malley, 2005). Tekstit luettiin yksi kerrallaan ja niiden sisältävät maininnat kirjattiin koodien avulla. Koodit olivat asiasanoja sekä lyhyitä lauseita ja tiivistyksiä tuloksista. Seuraavaksi näitä koodeja tarkasteltiin matriisissa, jossa niitä vertailtiin ja luokiteltiin alaluokkiin (Levac ym., 2010). Viidennessä vaiheessa keskityttiin tulosten kokoamiseen, tiivistämiseen ja raportointiin (Arksey & O'Malley, 2005). Tässä vaiheessa alustavan analyysin teemoista muodostettiin yläluokat (Arksey & O'Malley, 2005; Levac ym., 2010).

Tulokset

Tutkimukseen mukaan valikoiduissa artikkeleissa lasten iät vaihtelivat kahdesta ikävuodesta aina kahdeksantoista asti. Lasten iät jakaantuivat karkeasti koulutusjärjestelmästä riippuen esiopetus- ja alakouluikäisiin 5–13-vuotiaisiin (14 tutkimusta) sekä varhaiskasvatus- tai esiopetusikäisiin alle 8-vuotiaisiin (9 tutkimusta),

minkä lisäksi yhdessä tutkimuksessa ikäjakauma oli näitä suurempi. Englanninkielisten hakutermien vuoksi suuri osa tutkimuksista keskittyi Yhdysvaltoihin (6), Australiaan (6) sekä Kanadaan (3). Tämän lisäksi kaksi tutkimusta sijoittui Etelä-Afrikkaan, Irlantiin sekä Uuteen-Seelantiin ja yksi tutkimus jokaiseen seuraavista: Englanti, Skotlanti ja Israel. Tutkimukset sijoittuivat pääosin länsimaisiin yhteiskuntiin. Artikkeleista 22 mainitsivat jossain määrin urbaanin ympäristön ja ainoastaan kahdessa tutkimuksen kohteena oli maaseutu. Tutkimusartikkelit on koottu taulukkoon 1.

Tutkimukseen valikoidut artikkelit lähestyvät yhteisöjä monista tulokulmista ja käsitteistä käsin. Artikkeleiden pääkäsitteistä löytyvät esimerkiksi kaupunki, naapurusto, julkiset tilat, koti ja jokapäiväinen elämä (ks. Taulukko 1). Ainoastaan rajatusti päiväkotitai kouluyhteisöihin keskittyneet tutkimukset on jätetty tästä katsauksesta pois, sillä tässä katsauksessa haluttiin selvittää lasten elinpiiriä laajasti. Ainoastaan seitsemässä artikkelissa yhteisö oli nostettu selkeästi pääkäsitteeksi, mutta kaikissa artikkeleissa yhteisö oli jossain muodossa käytettyjen käsitteiden joukossa joko itse artikkelissa tai tiedelehden sivuilla artikkelia kuvaavissa asiasanoissa. Kaikki mukaan valikoidut tutkimukset tutkivat näitä lasten moninaisia yhteisöjä lasten kokemasta käsin.

TAULUKKO 1 Tutkimukseen valitut artikkelit

<i>NRO</i>	<i>KIRJOITTAJA(T)</i>	<i>VUOSI</i>	<i>ARTIKKELIN NIMI</i>	<i>TUTKIMUKSEN TULOKULMA</i>
1	Jung	2015	Community through the eyes of children: blending child-centered research and qualitative geovisulization	Yhteisö, 6–13-vuotiaat
2	Alaca, Rocca, & Maggi	2017	Understanding communities through the eyes and voices of children	Yhteisö 3–5-vuotiaat
3	Bessell	2019	Money matters...but so do people: Children's views and experiences of living in a "disadvantaged" community	Yhteisö, 8–12-vuotiaat
4	Petrini	2015	The Child in the City Project in Victoria, British Columbia: Children's Perspectives of Urban Living	Yhteisö, 4–5-vuotiaat
5	Harris, & Manatakis	2013	Young children's voices about their local communities	Yhteisö, 3–8-vuotiaat
6	Bessell	2017	The Role of Intergenerational Relationships in Children's Experiences of Community	Yhteisö, 8–12-vuotiaat
7	Templeton	2020	"That street is taking us to home": young children's photographs of public spaces	Kaupunki, 2–5-vuotiaat
8	Smith, & Kotsanas	2014	Honouring young children's voices to enhance inclusive communities	Ympäristö, 2–5-vuotiaat

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

9	Green, Lliaban	2020	Exploring Rural Alaskan Children's Spatial Autonomy and Environmental Competency through a Draw-Write-and-Tell Method	Ympäristö, 5–6-vuotiaat
10	Loukaitou-Sideris	2003	Children's Common Grounds: A Study of Intergroup Relations Among Children in Public Settings	Yleiset tilat, 9–12-vuotiaat
11	Loebach, & Gilliland	2019	Examining the Social and Built Environment Factors Influencing Children's Independent Use of Their Neighborhoods and the Experience of Local Settings as Child-Friendly	Naapurusto, 9–13-vuotiaat
12	Katz, McLeigh & El Szewc	2017	Preschoolers' perceptions of neighborhood environment, safety, and help-seeking	Naapurusto, 4–5-vuotiaat
13	Devine, & McGillicuddy	2019	Explorations of care and care injustice in the everyday lives of Irish Traveller children	Jokapäiväinen elämä, 9–13-vuotiaat
14	Benwell	2013	Rethinking conceptualisations of adult-imposed restriction and children's experiences of autonomy in outdoor space	Ympäristö, 6–12-vuotiaat
15	Shortt, Ross	2021	Children's perceptions of environment and health in two Scottish neighbourhoods	Ympäristö, 10–13-vuotiaat
16	Moses	2006	The Impact of Neighbourhood-Level Factors on Children's Everyday Lives, Well-Being and Identity: A Qualitative Study of Children Living in Ocean View, Cape Town	Naapurusto, 6–18-vuotiaat
17	Dockett, Kearney, Perry	2012	Recognising Young Children's Understandings and Experiences of Community	Yhteisö, 2–6-vuotiaat
18	Horton, Kraftl	2018	Three playgrounds: Researching the multiple geographies of children's outdoor play	Leikkikentät, 5–13-vuotiaat
19	Cope	2008	Patchwork Neighborhood: Children's Urban Geographies in Buffalo, New York	Naapurusto, 6–13-vuotiaat
20	Freeman	2010	Children's neighbourhoods, social centres to "terra incognita."	Naapurusto, 9–11-vuotiaat
21	Ergler, Freeman, Guiney	2021	Walking with preschool-aged children to explore their local wellbeing affordances	Ympäristö, 3–5-vuotiaat
22	Li, Seymour	2019	Children's perceptions of neighbourhood environments for walking and outdoor play	Naapurusto, 8–12-vuotiaat
23	Rogers	2012	"They are there for you": The Importance of Neighbourhood Friends to Children's Well-Being	Naapurusto, 7–12-vuotiaat
24	Hume, Salmon, Ball	2005	Children's perceptions of their home and neighborhood environments, and their association with objectively measured physical activity: a qualitative and quantitative study	Ympäristö, 10-vuotiaat

Menetelmät lasten näkökulmien tutkimiseen

Tämän katsauksen tutkimuksissa käytettiin useita eri menetelmiä lasten kokemusten saavuttamiseksi. Kuudentoista tutkimuksen kohdalla mainittiin erikseen erilaiset osallistavat tutkimuskäytännöt ja -menetelmät (eng. *participatory*). Tutkimuksissa käytetyt menetelmät jaettiin karkeasti visuaalisiin-, sanallisiin- ja toiminnallisiin menetelmiin, havainnointiin sekä muuhun aineistoon (Taulukko 2).

Yleisimmin käytetyt tutkimusmenetelmät olivat erilaisia sanallisia tai visuaalisia menetelmiä. Kaikissa tutkimuksissa käytettiin jotain visuaalista menetelmää, yleisimpänä valokuvaus seitsemässätoista tutkimuksessa (ks. Kuvio 3). Sanallisissa tekstiaineistoissa esiintyi erilaisten yksilö- ja ryhmähaastattelujen lisäksi kuvauksia vapaamuotoisemmista keskusteluista sekä narratiiveista, jonka vuoksi kerronta ja keskustelevat aineistonkeruutavat kirjattiin omiksi menetelmikseen (mm. Ergler ym., 2021; Green & Lliaban, 2020; Petrini, 2015). Myös erilaisten karttojen tekeminen oli tyypillistä analysoiduissa tutkimuksissa, minkä vuoksi niitä tarkastellaan taulukossa 2 omana tutkimusmenetelmäluokkana. Tutkimuksissa hyödynnettiin menetelmää esimerkiksi siten, että lapset piirsivät karttoja omasta asuinalueestaan (mm. Moses, 2006) tai karttoja tehtiin tietokonetta ja valmiita karttapohjia hyödyntäen (mm. Freeman, 2010; Shortt & Ross, 2021). Kaikissa analysoiduissa tutkimuksissa ei kuitenkaan kuvattu tarkemmin, millä menetelmillä kartat tehtiin (mm. Bessell, 2019). Harvinaisempina menetelminä kuvattiin toiminnallisia menetelmiä sekä havainnointiin perustuvaa tutkimusta. Tutkimuksissa käytetyt menetelmät on tiivistetty taulukkoon 2.

TAULUKKO 2 Tutkimuksissa käytetyt menetelmät

<i>KATEGORIA</i>	<i>MENETELMÄ</i>	<i>MÄÄRÄ (N = 24)</i>
VISUAALISET MENETELMÄT 24 tutkimusta	Valokuvaus	17
	Karttojen tekeminen	12
	Piirtäminen	11
	Muu taide	6
	Videokuvaus ja media	4
	Posterit ja kuviot	3
	YHTEENSÄ	53
SANALLISET MENETELMÄT 24 tutkimusta	Ryhmähaastattelut ja -keskustelut	10
	Kerronta ja keskustelut	10
	Yksilöhaastattelut	9
	Kirjoittaminen	7
	Kysely	5
	Opettajien haastattelut	5
	Sadutus	1
YHTEENSÄ	47	
TOIMINNALLISET MENETELMÄT 12 tutkimusta	Kävelyt ja retket	7
	Draama ja musiikki	5
	Muut (mm. pelit ja GPS-jäljitys)	5
	YHTEENSÄ	17
HAVAINNOINTI 9 tutkimusta	Kenttäpäiväkirjat ja muistiinpanot	7
	Videointi ja valokuvat	2
	Ei eritelty	1
	YHTEENSÄ	10
MUU AINEISTO 2 tutkimusta	Muut dokumentit	2
	YHTEENSÄ	2

Tämän katsauksen kaikissa tutkimuksissa yhdistettiin useampia tutkimusmenetelmiä ja tutkimuksissa käytettyjen tutkimusmenetelmien määrä vaihteli kahden menetelmän yhdistämisestä (Alaca ym., 2017; Green & Lliaban, 2020), aina yli kymmeneen mainittuun menetelmään asti (Cope, 2008; Harris & Manatakis, 2013; Jung, 2015). Kaikissa tutkimuksissa käytettiin jotain sanallista menetelmää yhdistettynä jonkinlaiseen visuaaliseen menetelmään. Eri menetelmiä hyödynnettiin myös tutkimuksen eri vaiheissa, lähtien jo tutkimukseen osallistuviin tutustuttaessa (mm. Jung, 2015). Toisaalta tutkimusmenetelmiä käytettiin ikään kuin ”työkalupakkina”, josta lasten oli mahdollista

valita, millaisia menetelmiä käyttävät (mm. Bessell, 2019; Jung, 2015; Petrini, 2015). Kuvioon 3 on suhteutettu näiden artikkeleista löytyneiden eri menetelmien käytön määrän jakautuminen suhteessa toisiinsa.

■ Visuaaliset menetelmät ■ Toiminnalliset menetelmät ■ Sanalliset menetelmät ■ Havainnointi ■ Muu aineisto

KUVIO 3 Tutkimusmenetelmien jakautuminen aiemman tutkimuksen perusteella

Lasten kokemukset yhteisöstään

Puroila ja Estola (2012) korostavat lapsilta kerätyn aineiston rikkautta ja myös tämän tutkimuksen aineistona toimineet tutkimukset sisälsivät suuren määrän tietoa lasten elämästä. Tässä katsauksessa rajaus on tehty lasten yhteisöihin liittyviin näkemyksiin. Seuraavaksi käsitellään kolmea pääteemaa, joihin lasten tärkeänä pitämät asiat yhteisöissään liittyvät: ihmiset, paikat ja kokemukset (Taulukko 3). Nämä pääteemat eivät ole toisistaan irrallaan, vaan ovat osin päällekkäisiä ja toisiinsa limittyviä.

TAULUKKO 3 Tutkimuksen kolme pääteemaa

TEEMA	TUTKIMUS	ESIMERKKEJÄ ALALUOKISTA
Ihmiset	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24	Perhe, kaverit, jaetut kokemukset, kohtaamiset, yhteinen aika
Paikat	1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24	Koti, leikkikenttä, puisto, katu, piha, liikkeet ja viihde-elementit, luonto, kulttuuriset piirteet
Kokemukset	4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24	Visuaalisuus, kauneus, leikki, melu, aktiivisuus, kosketus, haju

Ihmisten yhteisö

Katsauksessa mukana olleissa artikkeleissa korostui ihmisten yhteisö eli erilaiset sosiaaliset verkostot ja suhteet. Nämä sosiaaliset suhteet olivat tavalla tai toisella näkyvissä lähes kaikkien tutkimusten tuloksissa. Erityisen merkityksellisinä esiintyi yhteinen aika perheen kanssa (mm. Benwell, 2013; Harris & Manatakis, 2013; Hume ym., 2005; Petrini, 2015; Shortt & Ross, 2021), minkä lisäksi esiin nousi kavereiden tärkeys (mm. Loebach & Gilliland, 2019; Rogers, 2012; Shortt & Ross, 2021). Perheeseen kuvattiin liittyvän turvallisuuden, rakkauden ja välittämisen tunteita (Devine & McGillicuddy, 2019; Shortt & Ross, 2021).

Lasten kokemuksiin vaikuttivat lähipiirin lisäksi myös muut yhteisön ihmiset. Tämä liittyi erityisesti viihtymiseen ja turvallisuuden tunteeseen: teini-ikäisiin, humalassa oleviin, epäystävällisiin tai outoihin aikuisiin liitettiin turvattomuutta ja kielteisiä tunteita (Horton & Kraftl, 2018; Loebach & Gilliland, 2019; Shortt & Ross, 2021). Sen sijaan ystävällisten, tuttujen, lähellä asuvien aikuisten merkitys korostui turvallisuuden tunnetta lisäävänä tekijänä (Bessell, 2017, 2019; Shortt & Ross, 2021). Tutkimuksissa kuvattiin turvallisten ja ystävällisten naapureiden ja aikuisten merkitystä (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013) sekä muun muassa lasten toive poliisien näkymisestä katukuvassa (Bessell, 2019; Rogers, 2012). Erityisesti lapsia kuuntelevien ja tukea antavien aikuisten merkitys korostui yhteisöissä, joissa on lähtökohtaisesti paljon päihteisiin ja rikollisuuteen liittyviä ongelmia (Moses, 2006). Kuulumisen tunnetta

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

korostivat aikuisten ystävälliset ja huomioivat teot (Bessell, 2017; 2019) minkä lisäksi yhteenkuuluvuutta rakensivat luottamus ja yhteydet muihin ihmisiin (Ergler ym., 2021; Shortt & Ross, 2021).

Lasten kertomaan yhteisöpuheeseen liittyi usein kytkös erilaisiin paikkoihin ja tapahtumiin, joiden merkitys näkyi siellä olevien ihmisten kautta. Ravintolassa nähdään kavereita, puistot, kirkot ja uimahallit toimivat väylinä yhdessäololle ja kotona ollaan perheen kanssa (Alaca ym., 2017; Ergler ym., 2021; Hume ym., 2005; Li & Seymour, 2019; Loebach & Gilliland, 2019). Myös leikkikentistä ja puistoista pidettiin niiden sosiaalisen merkityksen takia ja näihin liitettiin esimerkiksi kavereiden näkemistä (Alaca ym., 2017; Ergler ym., 2021; Li & Seymour, 2019). Paikat olivatkin toinen keskeinen teema, johon aiempien tutkimusten tulokset liittyivät.

Paikat

Lapsille tärkeät asiat sijaitsivat lähellä, ja tietyllä tapaa yhteisö määrittyi juuri läheisyyden ja paikan, perheen ja kodin, kautta ja näihin kuulumisen kokemuksina (mm. Alaca ym., 2017; Harris & Manatakis, 2013; Jung, 2015; Petrini, 2015; Rogers, 2012). Vaikka lasten iän myötä myös liikkuminen lisääntyi ja lapset voivat liikkua laajemmalla alueella, lähiympäristön ja kodin tärkeys säilyi (Hume ym., 2005; Loebach & Gilliland, 2019; Moses, 2006). Paikat ja paikallisuus näkyivät tuloksissa monella tasolla erityisesti rakennettua ympäristöä kuvatessa. Lasten kertomassa kuvattiin taloja ja pihvoja, omaa ja kavereiden koteja, teitä, puistoja ja leikkipaikkoja (mm. Alaca ym., 2017; Cope, 2008; Ergler ym., 2021, Jung, 2015; Li & Seymour, 2019; Petrini, 2015). Näiden lisäksi erilaiset maamerkit ja lapsille merkitykselliset yksityiskohdat korostuivat (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013; Templeton, 2020). Tilat, joita lapset korostivat, eivät välttämättä olleet erityisesti lapsille tehtyjä, vaan enemminkin kaikkien käytössä olevia paikkoja lähiympäristössä, kuten läheinen juna-asema junien katseluun (Smith & Kotsanas, 2014).

Naapurusto nähtiin positiivisessa valossa (Freeman, 2010; Rogers, 2012) ja erityisesti alle kouluikäisten lasten oli vaikea keksiä paikkoja, mistä eivät pitäneet (Petrini, 2015). Vanhemmat lapset arvioivat myös yhteisönsä positiivisia sekä negatiivisia puolia (Cope, 2008; Moses, 2006). Kuitenkin myös niissä yhteisöissä, joissa oli paljon ongelmia, lapset halusivat pitää kiinni positiivisista asioista yhteisöissään (Moses, 2006). Lisäksi yhteisöihin sisältyvään paikkaan liittyvän fyysisen ulottuvuuden lisäksi tutkimuksissa tuli esille lasten laajempi ymmärrys yhteisöistään (Dockett ym., 2012). Jo 2-vuotiaiden lasten kertomukset siitä, mistä omassa kaupungissaan pitävät (esimerkiksi ”ei joudu tapetuksi”) heijastelevat heidän ymmärrystään siitä, miten asiat voivat olla muualla toisin (Dockett ym., 2012). Myös lähiympäristössä olevien alueiden välisiin eroihin kiinnitettiin

huomiota ja lapset olivat tietoisia oman alueensa ongelmista (Moses, 2006; Shortt & Ross, 2021).

Luonto korostui tutkimuksissa paikkana ja tilana huolimatta siitä, että suurin osa tutkimuksista sijoittui kaupunkiympäristöön. Luontoon liittyvät kuvaukset näkyivät tuloksissa kahdella tavalla. Luontoa kuvailtiin ensinnäkin osana fyysistä ympäristöä ja lapset toivat esille arvostustaan näitä ympäristön luontoelementtejä kohtaan (Loukaitou-Sideris, 2003; Petrini, 2015; Smith & Kotsanas, 2014). Erilaiset luonnon maamerkit, kuten kukat ja puut, olivat osa lasten kertomaa yhteisöjä käsittelevää puhetta (Alaca ym., 2017; Ergler ym., 2021; Li & Seymour, 2019; Smith & Kotsanas, 2014). Näistä erityisesti puut näkyivät usein (Alaca ym., 2017; Ergler ym. 2021; Li & Seymour, 2019; Petrini, 2015; Smith & Kotsanas, 2014) ja esimerkiksi koulualueella pidettiin siellä sijaitsevasta metsiköstä (Loukaitou-Sideris, 2003). Myös leikkipuistoissa arvostettiin vihreyttä (Horton, & Kraftl, 2018). Luonnon merkitys näkyi lähiympäristön luontoelementtien lisäksi kokemusten kautta ja luontoon liittyi vahva kokemuksellinen puoli, jota kuvataan seuraavaksi tarkemmin.

Kokemukset

Kolmas sisällöllinen pääteema liittyy lasten kokemuksiin. Tämä teema näkyi erityisesti kaikkein nuorimpien lasten kohdalla (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013; Petrini, 2015; Smith & Kotsanas, 2014; Templeton, 2020). Kokemuksilla viitataan tässä kaikkeen siihen, mitä lapset erityisesti eri aistein kokivat. Nämä kokemukset liittyivät usein luontoon ja luonto näyttäytyi fyysisen ympäristön maamerkkien lisäksi erilaisten kauneuden kokemusten kautta. Näitä kokemuksia synnyttivät luontoympäristön visuaaliset yksityiskohdat, esimerkiksi kasvit ja eläimet tai kaukana näkyvät vuoret (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013; Moses, 2006). Lapset arvostivat puhtautta, ja toisaalta roskaus nähtiin häiritseväenä (Cope, 2008; Devine & McGillicuddy, 2019; Dockett ym., 2012; Harris & Manatakis, 2013; Loukaitou-Sideris, 2003; Moses, 2006; Rogers, 2012; Shortt & Ross, 2021). Likaiset tilat koettiin myös turvattomiksi, ja puhtaus ja turvallisuus sekä likaisuus ja turvattomuus liittyivät lasten kokemuksissa julkisista tiloista toisiinsa (Loukaitou-Sideris, 2003). Ympäristöltä toivottiin vähemmän melua ja liikennettä, jotka nähtiin häiritsevinä asioina (Harris & Manatakis, 2013; Smith & Kotsanas, 2014). Tässä näkyivät myös lasten toiveet luonnosta ja ympäristöstä huolehtimisesta (Harris & Manatakis, 2013; Moses, 2006; Shortt & Ross, 2021) ja erityisesti pienillä lapsilla liikenne linkittyi myös turvallisuuden tunteeseen (Ergler ym., 2021; Smith & Kotsanas, 2014). Myös muut kuvatut tunnekokemukset liittyivät sekä paikkoihin että lasten tärkeisiin ihmisiin (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013).

Lapset kuvailivat myös muita kokemuksellisia elementtejä, ja tämä näkyi esteettisten kokemusten lisäksi muiden aistikokemusten, kuulemisen, haistamisen, kosketuksen ja aktiivisen toiminnan kautta (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013; Hume ym., 2005; Petrini, 2015; Smith & Kotsanas, 2014). Puun kantoja ei kuvattu ainoastaan osana ympäristöä, vaan sen merkityksellisyys tuli esiin fyysisen toiminnan (hyppääminen nurmikolle) kautta (Smith & Kotsanas, 2014, s. 200). Tuloksissa näkyi erityisesti nuorempien lasten kohdalla leikin merkitys (Harris & Manatakis, 2013; Petrini, 2015), ja monet lasten aktiivisuuteen liittyvät elementit liittyivät sekä paikkaan että niihin tärkeisiin ihmisiin, joiden kanssa näissä vierailaan ja ollaan yhdessä (Ergler ym., 2021; Harris & Manatakis, 2013; Petrini, 2015). Tuloksissa näkyi tietynlainen ympäristön kanssa yhteydessä olemisen: Erityisesti pienet lapset kertoivat miten he pitävät korkealle kiipeämisestä, jolloin voi nähdä taivaan tai äidin kanssa ruohikolla kierimisestä, kun voi katsoa aurinkoa (Ergler ym., 2021; Green & Lliaban, 2020). Nämä esimerkit myös näyttävät, miten eri teemat kietoutuivat toisiinsa, ja kokemukset, paikat ja niihin kuuluvat tärkeät ihmiset liittyivät lasten yhteisöllisyyden kokemuksissa kaikki toisiinsa.

Pohdinta

Lasten elämää ja arkea jäsentää se ympäristö, jossa he asuvat, elävät, kokevat ja vaikuttavat. Tässä ympäröivällä yhteisöllä on merkittävä rooli lasten hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli rakentaa ymmärrystä siitä, miten yhteisöjä on lasten näkökulmasta tutkittu ja mitä lapset tämän aiemman tutkimuksen perusteella yhteisöistään kertovat. Tutkimus toteutettiin kartoittamalla, analysoimalla ja jäsentämällä aiempia lasten näkökulmasta tehtyjä tutkimuksia, joissa yhteisöt ja lasten elinpiiri ovat tutkimuksen keskiössä. Tämän tutkimuksen tuloksissa lasten kertomassa keskeistä ovat ihmiset, paikat ja kokemukset. Tuloksissa on yhtymäkohtia MacQueenin ja kumppaneiden (2001) tuloksiin, joissa yhteisön määritelmässä painottuvat sekä paikat että ihmiset erilaisen toiminnan, jaettujen näkemysten ja mielenkiinnon kohteiden sekä siteiden kautta. Lisäksi tuloksissa näkyvät lasten kokonaisvaltainen kokemusmaailma eri aistein sekä kerronnan ja kokemusten moninaisuus.

Tämän katsauksen tutkimuksissa korostuvat osallistavien, useiden tutkimusmenetelmien hyödyntäminen lasten näkemysten selvittämisessä. Erityisesti erilaiset visuaaliset menetelmät yhdistettynä kerrontaan ovat tämän katsauksen perusteella vakiinnuttaneet asemansa lasten ajatusten ja käsitysten tutkimuksessa (ks. myös Spyrou, 2011). Menetelmiä hyödynnettiin myös esimerkiksi tutkijan ja lasten suhteen luomisessa (mm. Jung, 2015) sekä tukemaan osallistujien tutustumista aiheeseen (mm. Alaca ym., 2017). Kaikissa tutkimuksissa ei tämän vuoksi ollut selkeästi erotettavissa, mikä oli se aineisto, joka oli valittu analyysiin ja mihin aineistoon

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

tutkimuksen tulokset perustuivat. Keskusteluun onkin nostettu osallistavien menetelmien asema ja hyvien tutkimuskäytäntöjen mukainen käyttö lapsuudentutkimuksessa (Canosa & Graham, 2020; Hammersley, 2017). Hammersley (2017) menee jopa niin pitkälle, että pohtii osallistavien menetelmien vaikutusta tutkimuksen laatuun ja kysyy, voidaanko lasten ajatella tekevän tutkimusvalintoja, mikäli vain pieni osa aikuisväestöstäkin omaa asiantuntemusta, jota vaaditaan tutkimuksen tekemiseen (Hammersley, 2017). Toisaalta osallistavien menetelmien avulla on pyritty vähentämään aikuisen tutkijan valta-asemaa suhteessa lapseen ja näin tuomaan lasten näkemyksiä esiin (Canosa & Graham, 2020).

Lasten moninaiset sosiaaliset suhteet, kuten perhe, ystävät, mutta myös haastavammat suhteet yksilöihin ja heidän toimintaansa nousevat esille tämän tutkimuksen tuloksissa ja ovat linjassa aikaisempaan varhaiskasvatuksessa toteutettuun tutkimukseen (mm. Juutinen, 2015; Puroila & Estola, 2012). Ihmisten roolin ja sosiaalisten suhteiden jäsentymistä kuvaa paitsi merkityksellisyys myös kerroksellisuus. Tuloksissa näkyi, miten lasten nostavat positiivisia asioita esiin, jopa niissä yhteisöissä, joista lähtökohtaisesti löytyisi kehitettävää ja joissa lapset elävät monien ongelmien keskellä. Tämä kertoo osaltaan, millainen merkitys sillä on, mistä tulemme. Moses (2006) huomauttaa, että positiiviset käsitykset siitä, mistä tulemme, heijastuvat myös positiivisiin käsityksiin itsestä ja omasta tulevaisuudesta. Tulokset muistuttavat oman perheen ja lähipiirin merkityksestä jokaiselle lapselle ja nämä seikat ovat varhaiskasvatuksessa keskeistä huomioida, kun lapsen oppimista, hyvinvointia ja kasvamista tuetaan. Myös Juutinen (2015) on osoittanut, miten varhaiskasvatuksen ulkopuoliset yhteisöt, erityisesti lasten perhe ja koti ja siellä olevat tärkeät ihmiset, näkyivät lasten kertomassa. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että erityisesti Pohjoismaissa varhaiskasvatus muodostaa ajallisesti ja usein paikkaan sidotun pitkäaikaisen jatkumon lapsen elämässä, jonka toimintakulttuurissa painottuu aktiivinen toimijuus, osallisuus ja omatoimisuus sekä muut keskeisinä pidetyt kansalaistaidot (Garvis ym. 2018). Varhaiskasvatuksen tarkastelunäkökulma onkin korostanut yksilön valmistamista aktiiviseen kansalaisuuteen, ja lapsuuden yhteisöt sekä yhteisöllisyys ovat vasta viime vuosina nousseet varhaiskasvatuksen poliittiseen ohjaukseen esimerkiksi opetussuunnitelmissa (esim. Weckström ym., 2022).

Tämän katsauksen perusteella lapsille merkityksellistä ovat luonto sekä ympäristön erilaiset visuaaliset yksityiskohdat, jotka osaltaan liittyvät ja linkittyvät siihen paikkaan, missä lapset elävät. Tulokset antavat viitteitä erityisesti nuorimpien lasten tavasta kokea ympäristöä kokonaisvaltaisesti eri aistien kautta. Jo pienillä lapsilla on hyvin konkreettisia toiveita koskien lähiympäristöään, kuten enemmän aikaa kadunylitykseen (Smith & Kotsanas, 2014). Näiden toiveiden selvittäminen ja kuunteleminen tulisi olla osa toimintatapoja kaikissa yhteisöissä, joissa lapset vaikuttavat. Tulisikin pohtia, millaisia

yhteisöjä yhteiskunnassamme rakennetaan lasten näkökulma ja toiveet huomioiden. Voidaan lisäksi pohtia, millä tavalla lasten toiveita ja näkemyksiä voitaisiin huomioida laajasti asuinalueiden, päiväkotien ja leikkipuistojen suunnittelussa, kuin myös pienemmässä mittakaavassa erilaisten lasten lähellä olevien tilojen muokkaamisessa. Varhaiskasvatuksen kontekstissa tulisi kriittisesti tarkastella sitä, suljetaanko lapset päiväkodissa yhteiskunnan ulkopuolelle vai toimiiko varhaiskasvatus pienisyhteiskuntana, jossa lapset harjoittelevat erilaisia rooleja ja toimintatapoja yhteisöissä ja kiinnittyvät empaattisesti niihin (vrt. Corsaro, 2018; Karpov, 2005; Koskenniemi, 1972).

Tutkimustuloksen rajoituksena voidaan pitää aiempien tutkimusten vähäistä määrää koskien nuorimpien lasten käsityksiä yhteisöistään. Lisäksi aiheen haasteellisuus liittyi tutkimusaiheen monitieteiseen luonteeseen sekä käytettyjen käsitteiden ja tulokulmien moninaisuuteen. Käytettyjen käsitteiden moninaisuus näkyi esimerkiksi artikkelitasolla eri menetelmistä raportoimisen yhteydessä sekä aineistonkeruun vaiheessa systemaattisten hakujen kohdalla. Eri tieteenaloilla käytettyjen käsitteiden moninaisuus on voinut vaikuttaa siihen, että osa aikaisemmasta tutkimuksesta on rajautunut tässä tarkastelussa käytetyn aineiston ulkopuolelle. Yhdistämällä kartoittavat menetelmät systemaattisiin hakuihin aiheen kannalta pyrittiin kuitenkin samaan kattava kuva aiemmasta tutkimuksesta (myös Ortju ym., 2022). Yhdessä ja rinnakkain nämä mukaan valitut tutkimukset piirtävät kokonaiskuvaa siitä, millaiset asiat yhteisöissä ovat lapsille merkityksellisiä.

Yhtenä katsausartikkelin tavoitteena on osoittaa tutkimuksellisia aukkoja sekä jatkotutkimustarvetta (Levac ym., 2010). Aiemmissä tutkimuksissa on kriittisesti pohdittu tutkimuskontekstin, erityisesti sen instituution, jonka tiloissa (paikka) tai sosiaalisissa suhteissa (ihmiset) tutkimus on toteutettu, vaikutuksia lasten kuvaamiin ja kertomiin kokemuksiin (Spyrou, 2011). Katsauksen perusteella tutkimukset ovat usein jakautuneet tutkimaan varhaiskasvatus- ja kouluyhteisöjä tai erilaisia lasten vapaa-ajan yhteisöjä. Sen sijaan lasten yhteisöjä ja elinpiiriä on tutkittu kokonaisvaltaisesti hyvin vähän erityisesti varhaiskasvatusikäisten lasten kohdalla. Tämä tutkimus kuitenkin osoittaa, kuinka jo hyvinkin nuoret lapset kykenevät kertomaan ajatuksistaan yhteisön käsitteen laajasta ja monitulkintaisesta luonteesta huolimatta (mm. Alaca ym., 2017; Dockett ym., 2012). Jatkossa tutkimusta olisi tärkeää kohdistaa enemmän varhaiskasvatusikäisten lasten kokonaisvaltaisiin kokemuksiin. On otettava huomioon, että, tulokset heijastelevat niitä yhteisöjä ja yhteiskuntia, joissa juuri nämä lapset elävät. Jatkossa tutkimusta tarvittaisiinkin siitä, millaisissa yhteisöissä suomalaiset lapset elävät ja miten he kokevat oman osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet.

Viime aikoina on nostettu myös kriittisesti esiin tutkimuksen vallitsevaa ihmiskeskeistä näkökulmaa (mm. Hohti & MacLure, 2022; Tammi ym., 2020), ja myös tämän tutkimuksen tuloksissa oli nähtävissä erilaiset luontoelementit osana lasten vuorovaikutusta ja kokemusmaailmaa. Monitieteellinen tulkintakehys mahdollistaa tulevaisuuden varhaiskasvatuksen laadukkaan kehittämisen ja kehittyvät dokumentointi ja tutkimusmenetelmät lasten näkökulmien ja kokemusten tarkastelun osana kokonaisvaltaista kehittämistyötä (ks. Harju-Luukkainen ym., 2022).

Kiitokset

Ensimmäisen kirjoittajan työskentelyä ovat rahoittaneet Emil Aaltosen säätiö sekä OKKA-säätiö. Erytiskiitos kahdelle vertaisarvioijalle arvokkaista näkemyksistä ja kommentteista.

Lähteet

- Alaca, B., Rocca, C., & Maggi, S. (2017). Understanding communities through the eyes and voices of children. *Early Child Development and Care*, 187(7), 1095–1113. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1155567>
- Amit, V. (2002). Reconceptualizing community. Teoksessa V. Amit (Toim.), *Realizing community: Concepts, social relationships and sentiments* (s. 1–20). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203451557>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology*, 8(1), 19–32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Benwell, M. C. (2013). Rethinking conceptualisations of adult-imposed restriction and children's experiences of autonomy in outdoor space. *Children's Geographies*, 11(1), 28–43. <https://doi.org/10.1080/14733285.2013.743279>
- Bessell, S. (2017). The role of intergenerational relationships in children's experiences of community. *Children & Society*, 31(4), 263–275. <https://doi.org/10.1111/chso.12197>
- Bessell, S. (2019). Money matters...but so do people: Children's views and experiences of living in a 'disadvantaged' community. *Children and Youth Services Review*, 97, 59–66. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.06.010>
- Bradshaw, T. K. (2008). The post-place community: Contributions to the debate about the definition of community. *Community Development*, 39(1), 5–16. <https://doi.org/10.1080/15575330809489738>

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

- Canosa, A., & Graham, A. (2020). Tracing the contribution of childhood studies: Maintaining momentum while navigating tensions. *Childhood (Copenhagen, Denmark)*, 27(1), 25–47. <https://doi.org/10.1177/0907568219886619>
- Clark, A. (2011). Breaking methodological boundaries? Exploring visual, participatory methods with adults and young children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(3), 321–330. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2011.597964>
- Cohen, A. P. (1985). *The symbolic construction of community*. Horwood.
- Cohen, B. J., & Korintus, M. (2016). Young children in their local communities. Teoksessa A. Farrell, S. L. Kagan & E. M. Tisdall (Toim.), *The sage handbook of early childhood research* (s. 55–70). SAGE Publications Ltd.
- Cope, M. (2008). Patchwork neighborhood: Children's urban geographies in Buffalo, New York. *Environment and Planning A*, 40(12), 2845–2863. <https://doi.org/10.1068/a40135>
- Corsaro, W. A. (2018). *The sociology of childhood* (5. painos). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199791231-0011>
- Devine, D., & McGillicuddy, D. (2019). Explorations of care and care injustice in the everyday lives of Irish Traveller children. *Gender and Education*, 31(5), 618–630. <https://doi.org/10.1080/09540253.2019.1609653>
- Dockett, S., Kearney, E., & Perry, B. (2012). Recognising young children's understandings and experiences of community. *International Journal of Early Childhood*, 44(3), 287–305. <https://doi.org/10.1007/s13158-012-0073-y>
- Ergler, C. R., Freeman, C., & Guiney, T. (2021). Walking with preschool-aged children to explore their local wellbeing affordances. *Geographical Research*, 59(1), 118–135. <https://doi.org/10.1111/1745-5871.12402>
- Freeman, C. (2010). Children's neighbourhoods, social centres to 'terra incognita'. *Children's Geographies*, 8(2), 157–176. <https://doi.org/10.1080/14733281003691418>
- Garvis, S., Phillipson, S., & Harju–Luukkainen, H. (2018). *International perspectives on early childhood education and care. Early childhood education in the 21st century*. Routledge.
- Green, C. J., & Lliaban, S. (2020). Exploring rural Alaskan children's spatial autonomy and environmental competency through a draw-write-and-tell method. *Children Youth and Environments*, 30(1), 47–65. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.30.1.0047>
- Hammersley, M. (2017). Childhood Studies: A sustainable paradigm? *Childhood (Copenhagen, Denmark)*, 24(1), 113–127. <https://doi.org/10.1177/0907568216631399>
- Harju-Luukkainen, H., Kangas, J., & Garvis, S. (2022). *Finnish Early Childhood Education and Care: A Multi-theoretical perspective on research and practice*. Springer.
- Harris, P., & Manatakis, H. (2013). Young children's voices about their local communities. *Australasian Journal of Early Childhood*, 38(3), 68–76. <https://doi.org/10.1177/183693911303800309>
- Hohti, R., & Karlsson, L. (2014). Lollipop stories: Listening to children's voices in the classroom and narrative ethnographical research. *Childhood*, 21(4), 548–562. <https://doi.org/10.1177/0907568213496655>

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

- Hohti, R., & MacLure, M. (2022). Insect-thinking as resistance to education's human exceptionalism: Relationality and cuts in more-than-human childhoods. *Qualitative Inquiry*, 28(3–4), 322–332. <https://doi.org/10.1177/10778004211059237>
- Horgan, D., Forde, C., Martin, S., & Parkes, A. (2017). Children's participation: moving from the performative to the social. *Children's Geographies*, 15(3), 274–288. <https://doi.org/10.1080/14733285.2016.1219022>
- Horton, J., & Kraftl, P. (2018). Three playgrounds: Researching the multiple geographies of children's outdoor play. *Environment and Planning A*, 50(1), 214–235. <https://doi.org/10.1177/0308518X17735324>
- Hume, C., Salmon, J., & Ball, K. (2005). Children's perceptions of their home and neighborhood environments, and their association with objectively measured physical activity: A qualitative and quantitative study. *Health Education Research*, 20(1), 1–13. <https://doi.org/10.1093/her/cyg095>
- James, A. (2007). Giving voice to children's voices: Practices and problems, pitfalls and potentials. *American Anthropologist*, 109(2), 261–272. <https://doi.org/10.1525/aa.2007.109.2.261>
- Jung, J.-K. (2015). Community through the eyes of children: Blending child-centered research and qualitative geovisualization. *Children's Geographies*, 13(6), 722–740. <https://doi.org/10.1080/14733285.2014.964666>
- Juutinen, J. (2015). Lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjen pienissä kertomuksissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 4(2), 159–179.
- Karlsson, L. (2020). Studies of child perspectives in methodology and practice with 'osallisuus' as a Finnish approach to children's reciprocal cultural participation. Teoksessa E. Eriksen Ødegaard & J. Spord Borgen (Toim.), *Childhood cultures in transformation: 30 years of the UN Convention on the Rights of the Child in action towards sustainability* (s. 246–273). Brill.
- Karpov, Y. V. (2005). *The neo-Vygotskian approach to child development*. Cambridge University Press.
- Katz, C., McLeigh, J. D., & El szwec, B. (2017). Preschoolers' perceptions of neighborhood environment, safety, and help-seeking. *Children and Youth Services Review*, 73, 197–204. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.12.016>
- Koivula, M., & Hännikäinen, M. (2017). Building children's sense of community in a day care centre through small groups in play. *Early Years*, 37(2), 126–142. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1180590>
- Koskenniemi, M. (1972). *Sosiaalinen kasvatus koulussa*. Otava.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T., & Määttä, K. (2012). What is it like to be at home: The experiences of five- to seven-year-old Finnish children. *Early Child Development and Care*, 182(1), 71–86. <https://doi.org/10.1080/03004430.2010.540013>
- Levac, D., Colquhoun, H., & O'Brien, K. K. (2010). Scoping studies: Advancing the methodology. *Implementation Science*, 5(1), 69. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Li, C., & Seymour, M. (2019). Children's perceptions of neighbourhood environments for walking and outdoor play. *Landscape Research*, 44(4), 430–443. <https://doi.org/10.1080/01426397.2018.1460336>

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

- Lindsay, J., Tanner, C., Leahy, D., Supski, S., Wright, J., & Maher, J. (2021). The family meals imperative and everyday family life: An analysis of children's photos and videos. *Critical Public Health*, 31(1), 77–89. <https://doi.org/10.1080/09581596.2019.1684443>
- Loebach, J., & Gilliland, J. (2019). Examining the social and built environment factors influencing children's independent use of their neighborhoods and the experience of local settings as child-friendly. *Journal of Planning Education and Research*, 1–15. (Mar. 2019) <https://doi.org/10.1177/0739456X19828444>
- Lomax, H., Fink, J., Singh, N., & High, C. (2011). The politics of performance: Methodological challenges of researching children's experiences of childhood through the lens of participatory video. *International Journal of Social Research Methodology*, 14(3), 231–243. <https://doi.org/10.1080/13645579.2011.563622>
- Loukaitou-Sideris, A. (2003). Children's common grounds: A study of intergroup relations among children in public settings. *Journal of the American Planning Association*, 69(2), 130–143. <https://doi.org/10.1080/01944360308976302>
- MacQueen, K. M., McLellan, E., Metzger, D. S., Kegeles, S., Strauss, R. P., Scotti, R., Blanchard, L. & Trotter, R. T. 2nd. (2001). What is community? An evidence-based definition for participatory public health. *American Journal of Public Health*, 91(12), 1929–1938. <https://doi.org/10.2105/AJPH.91.12.1929>
- Matthews, J. R. (1996). EBSCOhost. *Library Technology Reports*, 32(2), 221–227.
- Moses, S. (2006). The impact of neighbourhood-level factors on children's everyday lives, well-being and identity: A qualitative study of children living in Ocean View, Cape Town. *Social Dynamics*, 32(1), 102–134. <https://doi.org/10.1080/02533950608628721>
- Mykkänen, J., & Böök, M. L. (2013). Photographing as a research method – Finnish children's views of everyday life. Teoksessa E. Oinonen & K. Repo (Toim.), *Women, men and children in families. Private troubles and public issues* (s. 171-196). Tampere University Press.
- Ortju, L., Kankkunen, P., & Haaranen, A. (2022). Pikkulapsen osallisuus perusterveydenhuollon hoitotilanteessa – scoping-katsaus. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 59(3), 313–326. <https://doi.org/10.23990/sa.102858>
- Petrini, G. (2015). The child in the city project in Victoria, British Columbia: Children's perspectives of urban living. *Children, Youth and Environments*, 25(2), 272–289. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.25.2.0272>
- Puroila, A.-M., & Estola, E. (2012). Lapsen hyvä elämä? Päiväkotiarjen pienten kertomusten äärellä. *Journal of Early Childhood Education Research*, 1(1), 22–43.
- Qvotrup, J. (1985). Placing children in the division of labour. Teoksessa P. Close & R. Collins (Toim.), *Family and Economy in Modern Society* (s. 129–145). McMillan.
- Rogers, M. (2012). “They are there for you”: The importance of neighbourhood friends to children's well-being. *Child Indicators Research*, 5(3), 483–502. <https://doi.org/10.1007/s12187-012-9146-6>
- Shortt, N. K., & Ross, C. (2021). Children's perceptions of environment and health in two Scottish neighbourhoods. *Social Science & Medicine*, 283, 114186–114186. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114186>

Peltola & Kangas.

Journal of Early Childhood Education Research 12(2) 2023, 124–146. <http://jecer.org/fi>

- Smith, K., & Kotsanas, C. (2014). Honouring young children's voices to enhance inclusive communities. *Journal of Urbanism*, 7(2), 187–211.
<https://doi.org/10.1080/17549175.2013.820211>
- Spyrou, S. (2011). The limits of children's voices: From authenticity to critical, reflexive representation. *Childhood*, 18(2), 151–165.
<https://doi.org/10.1177/0907568210387834>
- Tammi, T., Hohti, R., Rautio, P., Leinonen, R.-M., & Saari, M. H. (2020). *Lasten ja eläinten suhteet: Monilajista yhteiselo*. Into.
- Templeton, T. N. (2020). That street is taking us to home': Young children's photographs of public spaces. *Children's Geographies*, 18(1), 1–15.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2018.1550573>
- Tillberg Mattsson, K. (2002). Children's (in)dependent mobility and parents' chauffeuring in the town and the countryside. *Journal of Economic and Human Geography*, 93(4), 443–453.
<https://doi.org/10.1111/1467-9663.00215>
- Tuukkanen, T. (2020). "Unta, ruokaa, leikkejä, rakkautta ja karamelliä, juomaa" - Hyvä elämä 6-vuotiaiden kokemana (Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:5). Lapsiasiainvaltuutetun toimisto. Luettavissa
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162989>
- Tähtinen, J., Salmi-Niklander, K., & Tuomaala, S. (2009). Lapsuuden tutkimuksen monet ja monitieteiset kasvot. *Kasvatus & Aika*, 3(3), 3–8.
- Urbina-Garcia, A., Jindal-Snape, D., Lindsay, A., Boath, L., Hannah, E. F. S., Barrable, A., & Touloumakos, A. K. (2022). Voices of young children aged 3-7 years in educational research: An international systematic literature review. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(1), 8–31.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1992466>
- Viljamaa, E., Estola, E., Juutinen, J., & Puroila, A.-M. (2017). Patjakasan kutsu – yhteen tulemisia ja erilleen vetäytymisiä päiväkodissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 6(1), 2–21.
- Wall, J. (2022). From childhood studies to childism: reconstructing the scholarly and social imaginations. *Children's Geographies*, 20(3), 257–270.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2019.1668912>
- Weckström, E., Lastikka, A.-L., & Havu-Nuutinen, S. (2022). Constructing a socially sustainable culture of participation for caring and inclusive ECEC. *Sustainability*, 14(7), 3945.
<https://doi.org/10.3390/su14073945>